

«ЛандауЦентр»: сприймаємо науку по-новому

У рамках запропонованого напрямку роботи нашої конференції «Проблеми психології сприйняття експозиції» хотілося би поділитися своїми міркуваннями стосовно діяльності новоформатного закладу «ЛандауЦентр», що був створений на базі Каразінського університету в січні 2014 року як унікальний майданчик інтерактивної науки і став певним прикладом для наслідування іншими вишами й науковими закладами нашої держави.

Навчальний центр «ЛандауЦентр» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна є першим в Україні приуніверситетським центром інтелектуального дозвілля, де подання і сприйняття науки осмислюються не шаблонно, а з великою мірою свободи, бо насамперед цінується індивідуальність кожного відвідувача чи організатора виставки, їх креативна участь у просвітницькій діяльності та результат, що часто змінює ставлення до науки. Приміром, 24 листопада 2014 року до нас у центр завітали учнівські команди фінального етапу турніру юних фізиків зі Львова, Києва, Рівного, Сум, Харкова, Івано-Франківська та інших міст України. Після їхнього безпосереднього спілкування з експонатами «ЛандауЦентру» ми не лише зрозуміли, що наша наука багата на юних Ландау, а й укотре побачили, наскільки важливо кожній дитині власноруч провести експеримент і відчути себе частиною наукового простору, потрапити в який, виявляється, може будь-хто. Діти, котрі лише півгодини тому офіційно й поважно доповідали на засіданні, опинилися зовсім в іншому вимірі наукових знань: не словом, а ділом, не в теорії, а на практиці. І ніхто не підкаже. Бо є лише твій, власний варіант, який ти маєш обґрунтувати і захистити. Так, один із львівських учнів одразу ж провів для своїх однолітків майстер-клас на тему «Фігури Ліссажу» (власне, тема його доповіді на турнірі). На разі не маємо на меті подати наукову основу явища, проте варто підкреслити: у цієї дитини різко виріс рейтинг. Адже після його міні-лекції майже кожен відвідувач «намалював» власну

фігуру піском і попросив пояснити фізику саме його фігури.

Інший приклад. Співробітники «ЛандауЦентру» запропонували дітям провести експеримент за допомогою двох мотузок, на кінцях яких нав'язані петельки. Ці мотузки, перехрещуючись, одягаються на руки двом учасникам. Завдання — розплутатися, не виймаючи рук із петель. Дійство було пречудовим! Проте виконати завдання учні не змогли. На допомогу прийшли вчителі. І було дуже приємно, що вчителі знали правильну відповідь і допомогли учням розв'язати задачу. Уявляєте, скільки балів додали собі викладачі в очах дитячої аудиторії (та й, чесно кажучи, у нас самих), бо ж ми готові були тишком-нишком підказати вчителеві правильний варіант, аби той не підмочив власний авторитет.

Дійсно, методи інтерактивного навчання й виховання обговорюються в наукових колах досить активно. Можна сказати, з'явилася модна тенденція — аналіз інтерактивності явища чи предмета. У матеріалах до цієї теми інтерактивним музеєм або центром, як правило, називають технічно чи технологічно оснащені майданчики, де відбувається певний діалог між аудиторією й експозицією. У цьому контексті хотілося би згадати всесвітньо відомий Центр науки «Коперник» у Варшаві, де від дня його відкриття 2010 року й до сьогодні люди, аби потрапити в зал, годинами стоять у черзі. Жоден музей чи інший культурний заклад Варшави такими чергами похизуватися не може. Чому? Знову ж таки, винайдений новий формат, який вимагає іншої участі й іншого сприйняття.

У листопаді 2014 року делегація «ЛандауЦентру» в рамках програми створення Клубів молодих винахідників відвідала «Коперник» і на свої очі переконалася в неймовірній популярності інтерактивних експозицій і виставкових майданчиків. Ми спостерігали за тим, як на території «Коперника» проводяться екскурсії. Надзвичайне захоплення і в дорослих, і в дітей викликає саме безпосередня участь в експериментах і дослідах та необмежений час того ж «діалогу». Адже вся експозиція побудована за принципом: «Не бійся експериментувати власноруч! Прояви себе. Ти вартий того». У разі потреби кожен може попросити допомоги у співробітників центру, які постійно, але ненав'язливо знаходяться поруч. Окрім того, усі експонати пройшли тести на безпеку. Тож батькам із ма-

лими дітьми можна спокійно відпочивати, гратися й учитися одночасно.

На семінарах у «Копернику» науковці, популяризатори й подвижники науки говорили про те, що люди нової епохи потребують нових просторово-емоційних змін, де процес пізнання перетворюється на квест, гру, де результат лише передбачуваний, а не фіксований, він створюється, а не створений. Тому експозиції «Коперника» саме такі, новоформатні. Таким же ми відкрили й «ЛандауЦентр».

Із чого ж має складатися сучасна експозиція в центрі науки та як вона повинна впливати на аудиторію? Формування наукової експозиції — справа нелегка. Адже кожен експонат має стовідсотково демонструвати той чи інший закон, те чи інше наукове явище. Тому роботі майстра передує копітка й сумлінна робота вченого, бо той за необхідності зробить креслення, макет, які далі передадуться майстрові, а вже останній мусить обрати матеріали, з яких виготовиться експонат, способи його тестування на міцність і безпечність, а також долучити до роботи дизайнера, який зробить експонат естетично привабливим.

Зазвичай вибір експоната обґрунтовується запитамі відвідувачів, передовсім учителів та, безумовно, самих дітей. Бо навколо експоната відбуватиметься дійство, вистава, учасниками якої буде кожен, хто дозволить собі вийти за рамки традиційного розуміння пошуку рішення. Скажімо, стіл мозколомних іграшок став чи не найпопулярнішим експозиційним міні-майданчиком завдяки варіативності розв'язання завдань. Дорослі часом доволі довго й терпляче шукали той єдиний і вірний варіант складання якоїсь фігури, на відміну від дітей, які інтуїтивно утворювали потрібну фігуру, не витрачаючи на це жодної зайвої секунди. Адже їм треба було ще стільки всього зробити!

Або, наприклад, наприкінці 2014 року ми з дітьми займалися археологією. Наші колеги з Навчально-дослідної лабораторії Германо-Слов'янської археологічної експедиції принесли в «Ландау-Центр» ящик із різноманітними уламками глиняного посуду, якому було, до речі, понад півтори тисячі років, але це, можна сказати, був відхідний матеріал. Ми ж, побачивши це добро, вирішили ви-

користати його в нашій археологічній експозиції. Яким чином? Діти з того самого ящика вибирали собі найбільш «красивий», на їхню думку, уламок, власноруч за допомогою шурупверту й під пильним наглядом співробітника «ЛандауЦентру» просвердлювали дірочку в уламку, протягали в неї нитку з мішковини, зав'язували її й одягали такий собі кулон на шию. У них це називалося «уламок удачі, якому півтори тисячі років». Гарний приклад інтерактивності! До того ж дійство зроблене фактично з нічого. Але скільки емоційності в момент отримання результату! І який виховний ефект: повага до історії в цілому, шанобливе ставлення до минулого свого народу й сподівання на вдачу, яку обов'язково принесе шматочок чийогось щастя.

Тож хотілося б укотре наголосити: не треба боятися експериментувати, варто уникати шаблонів і рухатися вперед. Бо найціннішим у нашій діяльності є сам процес творення, який, безумовно, є найкращим проявом свободи.